

פורטוקול מס' 2

מישיבת ועדת הכספים

ביום ב', כג' אלול תשי"א - 24.9.51

בשעה 10.45.

משתתפים:

- ד.צ. פנקס - יו"ר הועדה;
- י. רוקח;
- א. אלישר;
- י. בדר;
- י. אפרתי;
- י. גורי;
- ק. לוז;
- פ. נפתלי;
- א. הרצפלד;
- א. ציזלינג;
- ה. פורדר;
- א. ס. גבליחובסקי.

נעדרים:

- ש. דלין;
- ז. טוזיף;
- ט. נוטוב;

מזמנים:

- א. קפלן - שר האוצר;
- ס. זגני - החשב הכללי;
- ד"ר ברגמן - מנהל מחלקת מס-הכנסה;
- ד"ר מנדלסון - מנהל אגף המכס, דלק ובלו;
- ד"ר קיטרון - יועץ משפטי;
- ש. ספינק - מטעם משרד האוצר;
- ס. אלון - מזכיר הועדה.

סדר היום:

- א. קביעת סדר יום לוועדה.
- ב. הדיון על התקציב, אוקטובר - דצמבר 1951, תשי"א 1951.

א. קביעת טורי-יום לדעות.

א. קפלן - שר האוצר:
יהיה על הועדה לדון בבחינת ערבויות אחדות. המדובר הוא: א. על הלואה לפלחה לזרעים; ב. על הלואה לעיריית ירושלים; ג. על הלואה לעליית הנוער; ד. על הסוכנות היהודית. כן דורשת עיריית תל-אביב להרשות לה הוצאת אגרות חוב נוסף למפעל הפיס. נוסף לכך תצטרך הועדה לדון על המצב בשטרי מקרקעין, הקשור עם פקדונות שנתנו בעבר.

ב. הדיון על התקציב אוקטובר-דצמבר 1951, (תס"א-1951)

היו"ר ד. צ. פנקס:
אוסף הסבר להצעת לקבוע תקציב לששה חדשים, שלא נבעה אלא מיחס טכני לגבי הדינרים על התקציב. אם השבוע תוקם ממסלה, לא תספיק להגיש תקציב חדש, שיכלול את כל התיקונים היטורדיים הדרושים, עד סוף דצמבר. לכן מוטב לקבוע תקציב טכני לששה חדשים, ולאפשר את הכנסת השינויים. אין זה מונע שינוי על-ידי הממשלה שתוקם, אם תרצה בכך.

י. רוקח: אני מתנגד להארכת התקופה.

א. הרצפלד: אני מתנגד להצעת היושב-ראש, ומציע לשאול אם יש תומכים.

א. ציזלינג:
אילו לא החגים, היינו מציעים תקופה קצרה ביותר. כעת אנו מציעים לקבוע תקציב לחדשיים בלבד. הממשלה החדשה לא תוכל לקבוע תכנית פעולה, בלי שתתבטא בתקציבה. ככל שנאריך את תקופת התקציב הזה, כן תרבה השפעתו על השנה הבאה.

א. אלישר:
אני תומך בהצעת מר ציזלינג לקבוע תקציב לחדשיים, בתנאי שלא נקיים דיון ארוך, אלא בענין הרזרבה.

י. ברר:
מבחינת הטכניקה של התקציב, הגיונית הצעת מר פנקס; מבחינה פוליטית, אני שמח למתנגדים להצעת מר פנקס, שנעזרו על-ידי הצעת הממשלה. אגף מודיע שאביא הצעות מפורטות לכל סעיפי התקציב, ואדרוש זכות הסתייגות. כדי לנצל את המצב, אני בעד ששה חדשים.

פ. נפתלי:
מבחינה עניינית טובה הצעת מר פנקס. איננו יכולים לדון על בענין רק מבחינה עניינית, אם כי איננו צריכים לדון עליו רק באופן פוליטי. התקופה של שלשה חדשים היא המינימום להבאת שינויים בחוקי התקציב.

שר האוצר - א. קפלן:
אני מבקש לדון בענין זה מבחינה טעשית. התקציב הזה מורכב מהתקציב לששה חדשים המתוקן ומתוספת. הממשלה צריכה להכניס הצעת תקציב בראשית נובמבר, גם אם תהיה פגרה. אולם, הדיון בכנסת יקח זמן, בגלל דיבורי התיקונים והשינויים. התקציב החדש יכנס לתוקפו מיד אחרי שהכנסת תסיים את דיוניה.

י. רוקח:

אני בעד חדשיים, בלי דיון והסתייגויות.
אם החברים רוצים להכניס הסתייגויות,

אני מסיר את הצעהי.

הדולס: לקבל תקציב לשלה חדשים.
חבר הכנסת ציזלינג שומר לעצמו
זכות הסתייגות, ומציע לקבל
תקציב לחדשיים.

ד"ר ברגמן:

הטכום הרשום בסעיף מס הכנסה מבוטס על
ההנחה שבחדשי החורף עבודת הגביה יעילה
יותר, שנקבל מהממשלה את כל הצרכים היסודיים הדרושים להרחבת פעולתנו
מיד, וכן על העליה הניכרת בגביה בששת החדשים האחרונים. בהתאמות
גדולה נוכל להגיע להכנסה של 8.000.000 ל"י בשלשה חדשים, אם כי חדש
אוקטובר הוא קשה לגביה בגלל החגים. עד ה-30 בספטמבר קיבלנו 12-12 1/2
מיליון ל"י, בהתאם לאומדן שנעשה בתחילת השנה.

י. רוקח:

מבקש לעשות יוצא מן הכלל אדמיניסטרטיבי אחד,
לגבי הנסיון במשכורות האחיות, כדי לנסות
להפיג את העזיבה ההמונית של האחיות, ולשפר במקצת את המצב בבתי-החולים,
שהחורף טאוד. אני מציע להכפיל את הטכום המנוכה מס הכנסה לאחיות.

פ. נפתלי:

אין אנו יכולים להחליט נקשר לשיפור תנאי
הגביה, שאותם דרש ד"ר ברגמן. אני מציע
להמליץ על שיפור זה, מאחר שאנו רואים חשיבות סמדרגה ראשונה לתת
למנגנון הגביה את האפשרות לעבוד בתנאי דיור ועבודה נאותים, כדי
להגיע ליעילות האפשרית בשטח זה.

א. ציזלינג:

באיזה אמצעים ינקוט האוצר כדי להבטיח
את הגביה בשטחים המוזנחים שיש בהם הכרח
גדולה של מסיים? מהי מידת ההכרח בשטח זה?

היו"ר ד.צ. פנקס:

מה מהות ההקלות שניתנו בנסיון לעובדים
לגבי שעות נוספות? איך יתבטא תשלום מס
ההכנסה מאגודות שיתופיות, שהיו משוחררות מן המס לפני כן?

ד"ר ברגמן:

ב-28 ביוני חתם ממלא מקום שר האוצר על
תקנות המאפשרות לחשוב את ניכוי השעות
הנוספות במקרים מסוימים לא לפי המקובל בחוק. דבר זה נעשה בגלל
משבר אמשל בחברת החשמל הארץ-ישראלית, ובגלל זה שהיו אצלם להכריח
את הפועלים למקומות עבודה מסוימים לעבוד שעות נוספות ושעות לילה.
ההנחה היתה שהטורכינה תתוקן במשך שלשה חדשים. אם העובדים יקבלו תוספת
שעות נוספות במשך שלשה חדשים בשנה אחת, יעלה הניכוי לפי החוק בהרבה
על השיעור החוקי בשנה, כדי לא לפגוע בזכויותיהם של הפועלים העובדים
שעות נוספות נגד רצונם, וכדי שהתשלום שהם מקבלים עבור שעה נוספת
לא יהיה נמוך מהתשלום עבור שעה יסודית. הסדר זה אינו פוגע בשאלת מס-
ההכנסה על שעות נוספות, שעליה צריכה הכנסת לדון. התקנות הוג'ל פורסמו
ב-7.19 בספר התקנות. זוהי דחיית התשלום לעת עתה.

טרוב הקואופרטיבים גובים את המס בין כך.
יש לנו זכוכה משפטי עם קואופרטיבים רבים. לדעתי אין המס שגובים מהקבוצים
מוצדק, כי איננו יכולים להפריד בין התפקיד המוניציפאלי של הקבוץ
לבין תפקידו המשקי, ועלינו להיות בלתי צודקים ולגבות מס עבור כל סבום
שאינן אפשרות להוכיח שהוא בגדר הוצאה מוניציפאלית.

היו"ר ד. צ. פנקס:

אני מבקש לקבל פירוט של הקשיים בענין זה.

ד"ר ברגסון:

אם נצליח לגבות בשנה זו 30 מיליון ל"י, ייכנסו 20 מיליון ל"י מבעלי העסקים, ו-10 מיליון ל"י ממקבלי שכר. ההברחה היא גדולה. הקושי הוא בזה, שאנו צריכים לגבות על יסוד 1949. כל זמן שלא ימקיים הויכוח על החוק עצמו, ולא נגיע לשיטה של "פיי או יו ארן", יהיה פיגור בגבייה מאנשי העסק, כי איננו יכולים לקבוע, כמה חייבים האנשים. אנו מתגברים על הפיגור על ידי הערכה זמנית ותשלום מפרעות, אשר, בגלל הנטייה האינפלציונית, לא יציל את המצב.

אין ביכולתנו לדעת את גובה ההברחה, כי איננו יודעים את החלוקה שלף ההכנסה הלאומית בין המפרנסים. באמריקה מצאו ש"השגיאה" הטמוצעת בהצהרות מגיעה ל-72%, 10% לטובת הרבניו, ו-90% לרעתו.

שר האוצר א. קפלן:

שאלת האחיות תגיע לידי פתרון בשעת הדיון ב-30 הצעות יתיקון שלנו לחוק מס ההכנסה.

הגדלת ההכנסות מס-ההכנסה, והמשפטים הרבים שמגישים נגדנו טוכיחים, כי נעשים מאמצים להגיע לדרגת אמת של גביית המס. על האמצעים לחיטול הברחת המס נדבר אח"כ. מרכז הגביות נמצא כרגע בבית בנחלת בנימין, בו יושבים 200 עובדים ב-40 חדר, שעליהם לנהל מו"מ עדין עם משלמי המסים. התנאים הבלתי נוחים של העבודה גורמים להפסד רב. צריך לבוא שיפור גם בשטח זה וגם בשטח של אפשרות קידום העובדים. קשה להעריך את ההברחה, אך נדמה לי שהצעקה עליה היא מוגזמת.

י. גורדי:

מהו שיעור מס-ההכנסה הנגבה מהאוכלוסיה הבלתי יהודית?

ה. פודרר:

כמה מתוך 60% שמשלמים בעלי העסקים משלמות החברות?

אני מציע לזק את העבודה עם האודיטורים, אשר עליהם לקבל אחריות על מאזן שעליו הם חותמים.

שר האוצר א. קפלן:

שיעור מס ההכנסה מהאוכלוסיה הבלתי יהודית הוא אפסי. פרוצס החנוך בקשר לאוכלוסיה זו

הוא קשה ביותר.

בהרצאתי בכנסת לפני ששה חודשים סטרתי מטפריים טדויקים בקשר לגביה מחברות בעד 11 חודשים משנת 1950/51.

על האודיטורים נדבר בזמן תיקון חוקי מס-ההכנסה.

י. רוקח:

אני מציע לבנות בנין מתאים לשיכון העובדים.

א. ציזלינג:

אנו מתכוונים להגיש הצעה לפי מתכונת הצעתנו לתקציב שנתי, בצרוף שינויים מתאימים, הנובעים מהר לפני הצהרים אגיש רשימה של כל הצעותינו. מהתפתחות וגידול האוכלוסיה.

היו"ר ד.צ. פנקס:

אני תומך בדרישה לאפשר את הטבת תנאי עבודתם של הפקידים העוסקים בשומה של מס א' הכנסה. את שר המוצר יהיה זקוק להחלטה מיוחדת של הועדה לשם שיפור תנאי עבודת פקידים אלה, לא תעבד הועדה את הפעולה.

הו"חלט:

לאשר את הצעת **אמצעה** האומדן של הממשלה בסעיף מס הכנסה (8.000.000 ל"י). חבר הועדה י. פדר שומר לעצמו זכות הסתייגות, ומציע סכום של 6.000.000 ל"י. חבר הועדה א. ציזלינג שומר לעצמו זכות הסתייגות.

ד"ר מנדלסון:

אנו מחקרבים לגביה של 20.000.000 ל"י ממכס, דלק ובלו, לעומת האומדן ההצוי בשנת 1948/49 של 17.400.000 ל"י. בשנת 1949/50 גבינו 8.250.000 ל"י; בשנת 1950/51 גבינו 29.000.000 ל"י באפריל ספטמבר 1951 תגיע הגביה ל-20.000.000 ל"י, הגביה באגף זה גדולה בגלל גידול האוכלוסיה ובגלל העלאת מסי הבלו לגולגולת. עד כה הינה סגמה להעלאת ניכרת בתיצורכת בטבק ובמשקאות. הגברה נוספת של הגביה תלויה בהשגת שיפורים **עמ'א** העבודה של הפקידים. המאב במכס הוא טטטי, ויש סגמה לירידת ההכנסות. בשנה הראשונה גבינו ממכס רק חצי מיליון ל"י, כיון שפארנו ממכס חמרי גלם וציוד. מס המותרות הכביס לנו סכומים גדולים, וחלק בגלל העלאת מס, אם כי אנו מוגבלים בגלל התיקרה של 35%, ובעיקר בגלל השיפור בגביה. היו לנו הצעות לקבל מס זה ממכירות בשוק השחור, אך לא קיבלנו אותן כמובן.

המצב בקשר לפקידות הוא גרוע ביותר. 200 פקידים עזבו את האגף בשנה השוממת. אין אפשרות לנהל אגף הכולל 1000 פקידים, בשעה שאנו תלויים בניירוקרטיה של מחלקת הטנגנון. אני מציע לתת לאגפנו סטטוס של אגף סגור, היכול למנות פקידים. איננו יכולים לבצע פעולות משקיות לשם הגדלת ההכנסות, כי אנו מוגבלים כל כך. אנו עושים הכל כדי לנהל את האגף באופן מסודר, מנהלים קורסים להכשרת פקידים וכו'. אנו דורשים עבודנו סמכויות מינימליות הניתנות לאגפים דומים בכל העולם. באגפנו עובדים רק 200 בעלי מקצוע. תקציבנו הוא פחות מ-1.000,000 ל"י, ואחוז הגביה הוא בין 2% - 2 1/4%, האחוז הנמוך ביותר בעולם, פרט לאנגליה ואמריקה.

י. בדר:

אני תומך בדרישות ד"ר מנדלסון לשיפור תנאי העובדים בנטל חיפה, שעליהם נוטלת אחריות גדולה מאוד, בזמן שדרגותיהם נמוכות. מה מידת האמת בשקווע שיצרו דין, שבנוגע למכס וכנראה גם מס מותרות על סחורות הטובאות מחוץ-לארץ קיים שער מיוחד של הלירה? האט היועץ המשפטי יודע על כך? האם מבקר המדינה עשה משהו בענין זה?

א. אלישר:

אני בעד הדרישה להפוך את האגף, לאגף סגור, כפי שהיה נהוג גם בזמן המנדט. אמן לבוא בטענות על הפקיד העובד בתנאים קשים, אך יש לשפר את תנאי עבודתו כדי לשמור על שמך הטוב של המדינה והמחלקה.

לפקיד המכס יש רשות לסרב לקבל את המחיר הקבוע בפקטורה, אבאולקבל **אמצעה** חלק מהסחורה הטובאת, אך אין לו רשות לשנות את המחיר, אלהגביר על-ידי כך את האינפלציה ואת המחירים המופרזים של הסחורות הטובאות לארץ ולהוריד את ערך הלירה ביודעים.

מר האוצר - א. קפלן:

בחמשה חדשים אלה עלתה הגביה של מס הכנסה ל-76% לעומת אותם החדשים בשנה הקודמת. כל המסים האחרים גדלו ב-55% לעומת השנה הקודמת. בחלק מהמסים רשאי האוצר להכניס תיקונים, על סנת שהכנסת תאשרם כעבור שלשה חדשים. אני מציע להקים ועדת משנה, אשר תעבור ביחד עם אנשי האוצר על תיקונים אלה.

השאלה שהוצגה על-ידי החברים בדה ואלישר הובאה ליועץ המשפטי של הממשלה. אנו מועלים בגולות החוק הקיים בישראל. אין שני שערים בענין זה. לפי החוק יש לקבל את המכס לפי מחירי השוק, ולא לפי הטקסורה. השאלה היא, מה הם מחירי השוק. אין זו שאלת הקודם, כי במכס אנו מקבלים מטבע ישראלית. הסוחרים יתנגדו להצעתו של מר אלישר לקבל חלק מהסחורה "אין-קייין". עלינו להתחשב במחירים שלוקחים מהממשלה וממוסדות אחרים, ולא במחירים הרשומים בטקסורה. כטובין, הדרך למשפט פתוחה. ברגע שדברים עוברים לתשומת לבו של שר האוצר, הוא אחראי עליהם. המחירים שאנו קובעים אינם מגיעים עדיין למחירי השוק, שהם גבוהים ביותר בגלל ההבדל העצום בין הצריכה לבין כח הקניה.

שאלת העלאת מס מותרות תעמוד לדיון. לא נוכל להעלות את התיקרה בלי שינוי החוק.

א.מ. גניחובסקי:

אני מקדם בברכה את הודעת ד"ר מנדלסון בדבר הדרכת הפקידים. הפקידים במל

עובדים למעלה טכחם.

מי הרשה לאוצר לחשב את המכס על מתנות לפי מחירי השוק השחור? אם שר האוצר שאל את דעת היועץ המשפטי בדבר גובה המכס, היה עליו למסור הסברה לקהל בענין זה.

אני תומך בהצעת שר האוצר לבחור בוועדת משנה שתפעל בעניינים אלה.

מדוע אי-אפשר לקבל בקבוק יין לחגיגים? מדוע היין יקר באמצע וטיבו גרוע? מדוע מביאים יין נסך מחוץ-לארץ? מדוע נותנים להכניס ארצה בירה אמריקאית?

מה בענין החקירות בקשר לנמל ולמכס?

ה. פורדר:

מה העיכוב למלא את דרישת הנהלת המכס לעצמאות? אדם שהוא אחראי על אלף איש אינו יכול להיות תלוי במחלקת המנגנון.

אני מבקש את הנהלת המכס לדאוג לכך, שיהיו, ביחוד בלוד, אנשים בעלי נסיון וטעם, שידעו כיצד לטפל בכל העוברים דרך המקום. בארצות האנגלו-טכסיות יש טענות רבות נגד הפקידות בלוד. עלינו לזכור שהרושם הראשון קובע הרבה.

א. ציזלינג:

אומדן מס ההכנסה קובע הגדלה ב-28% לעומת האומדן הקודם; ההפרש במסי אקיפין הוא של 40%. בהצעתנו בשלול את המגמה הזאת.

שווי הסחורה במכס צריך להיות מצטנן לא לטובת כיסיהם של אנשים, אלא לפי מחירי השוק. אני מסכים לכך שאין להקפיד בעניינים קטנים שאינם מוסיפים כסף לממשלה, ומפחיתים את כבודה בארץ ובחוץ-לארץ. מדוע אי-אפשר להקל את הפרוצדורה במכס?

במס סותרות יש שיפור בגביה, אך ישנה
הברחה דוקא במותרות היקרים הטובאים ארצה. לעומת זאת הפך המס למס
קניות. דבר זה לא ייתכן. יש לשנות את השיטה הזאת מיסורה.

פ. נפתלי:
אני תומך בדרישות לשפר את המנגנון. איננו
יכולים להחליט על ענינים אדמיניסטרטיביים,
אולם אנו יכולים לתמוך בדרישה לשיפורים.

הערכת המכס לפי המחיר בשוק אינה גורם
איןפלציוני, כי ככל שנגיע לכיסוי אמת של התקציב, נפעל יותר בכיוון
בלתי אינפלציוני. מסי עקיפין ומכס בלחמים באינפלציה, כי הם מגדילים
את ההכנסות. יש להמשיך לבטט את המכס על ההערכה האמיתית של הסחורות.
אינני רואה עוול בכך, ששכבה מיוחדת המקבלת מתנות תשלם עבורן מכס,
ותשתף על-ידי כך אפוא במידה גדולה יותר בהוצאות הכלליות. אני
מסכים לוותר באופן אדמיניסטרטיבי על דברים קטנים, אך כאן עומדת בעיה
אדמיניסטרטיבית קשה, בגלל הצורך לבדוק את אותם הדברים הקטנים, שערכם
יכול להיות רב.

הרחלט: המשך הדיון בענין התקציב יתקיים
בישיבה הבאה, בשעה 19.00.

הישיבה נבעלה בשעה 13.15
=====